

בבית המשפט העליון

רע"א 1672/22

לפני: כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט ד' מינץ
כבוד השופטת י' וילנר

המבקש: יצחק אוסטרוביץקי

נגד

המשיב: מ.פ. עמית בניה ויזום בע"מ

בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי
ירושלים מיום 13.12.2021 בתיק רעא 039225-06-21

בשם המבקש: עו"ד דורון שמואלי

בשם המשיב: עו"ד מוטי ישר

פסק-דין

השופטת י' וילנר:

1. מהן הדרכים העומדות לרשות בעלי-דין להבהרה, או להשלמה, של פסק בוררות שאושר בפסק-דין? זו השאלה העיקרית שמעוררת בקשת רשות הערעור שלפניי.

הרקע בתמצית

2. ביום 8.3.2012 ניתן פסק בוררות בתביעות הדדיות שהתנהלו בין המבקש לבין המשיבה, בנוגע לפרויקט משותף של רכישת מקרקעין בתל-אביב – יפו ופיתוחו (להלן: פסק הבוררות). בפסק הבוררות נקבע כי המשיבה זכאית לתשלום "שכר ראוי" בסכום שני מיליון ש"ח (להלן: חוב פסק הבוררות); וכי המבקש רשאי לקזז מסכום זה 400,000 דולר, בגין חוב הלוואה שהעניק למשיבה (להלן: חוב הלוואה). נקבע בהקשר זה כי ההלוואה

תוחזר "בהתאם לתנאי ההלוואה, אם הלוואה זו טרם הוחזרה". אקדים את המאוחר ואומר כי קביעה אחרונה זו ניצבת במוקד דיוננו.

3. לבקשת המשיבה, ובהיעדר התנגדות מטעם המבקש, ביום 22.12.2013 אישר בית המשפט המחוזי בתל-אביב – יפו את פסק הבוררות ונתן לו תוקף של פסק-דין (הפ"ב 63684-10-13; להלן: פסק הדין).

4. ביום 30.7.2018 הגישה המשיבה ללשכת ההוצאה לפועל בירושלים בקשה לביצוע פסק הדין (תיק 534560-07-18). המבקש העלה טענת "פרעתי", בהתאם לסעיף 19 לחוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז-1967 (להלן גם: החוק), בין היתר משום שלטענתו, הסכום שנפסק לחובתו בפסק הבוררות מתקזז עם חוב ההלוואה. ביום 19.2.2020 ניתנה החלטת רשמת ההוצאה לפועל (כב' הרשמת מ' דרמוני-יזי), שלפיה נכון ליום פסק הדין, יש לקזז מחוב פסק הבוררות סכום של 1,440,000 ש"ח, בגין חוב ההלוואה (להלן: ההחלטה המקורית). על החלטה זו הגיש המבקש ערעור לבית משפט השלום בירושלים, שבמסגרתו טען, בין היתר, כי יש להוסיף לחוב ההלוואה הפרשי הצמדה וריבית.

5. ביום 28.6.2020 קיבל בית משפט השלום (כב' השופט ג' ארנברג) את הערעור באופן חלקי. נקבע כי משעה שרשמת ההוצאה לפועל קבעה כי המבקש זכאי לקיזוז חוב ההלוואה מסכום חוב פסק הבוררות, היה מקום להתייחס אף לשאלת שיערוך סכום ההלוואה. לפיכך, הורה בית משפט השלום על החזרת הדיון לרשמת ההוצאה לפועל על מנת שתדון בשאלה האמורה.

6. בהחלטה מיום 24.11.2020 הבהירה רשמת ההוצאה לפועל כי החזר חוב ההלוואה חושב על-ידה בהחלטה המקורית בהתאם לשער היציג של הדולר במועד מתן פסק הדין שאישר את פסק הבוררות (דהיינו – 22.12.2013), בתוספת ריבית לפי חוק פסיקת ריבית והצמדה, התשכ"א-1961, עד למועד פתיחת תיק ההוצאה לפועל; וריבית פיגורים ממועד פתיחת התיק ועד למתן ההחלטה (בהתאם להוראותיו של סעיף 6(ב2)(1) לחוק ההוצאה לפועל). הרשמת ציינה כי הן בפסק הבוררות הן בפסק-הדין שאישר אותו אין כל הוראה המתייחסת לשיעור הריבית שלכאורה יש להוסיף לסכום ההלוואה; וכי בנסיבות אלו פסק הבוררות טעון הבהרה. למרות זאת, הרשמת ציינה כי לגישה אין במקרה זה תחולה לסעיף 12 לחוק, המורה כי רשם ההוצאה לפועל רשאי לפנות לבית המשפט שנתן את פסק הדין כדי לקבל הבהרה. זאת, משום שמדובר בהבהרה הנדרשת ביחס לפסק שניתן על-ידי בודד, שהפנייה אליו, כך לגישה, "אינה אפשרית"; ומשום ש"אין טעם" לפנות בבקשת הבהרה אל בית המשפט אשר "רק אישר את הפסק ובכך מיצה

וסיים מלאכתו". בנסיבות אלו, החליטה הרשמת להשלים בעצמה את פסק הבוררות ולשם כך ביקשה לבחון את הסכם ההלוואה לגופו לצורך הכרעה בסוגיית שערורך חוב ההלוואה (להלן: ההחלטה השנייה).

לאחר עיון במסמכים שונים שהמציאו הצדדים, אשר מלמדים על קיומה של ההלוואה (לא הומצא הסכם הלוואה), מצאה הרשמת כי אין בהם הוראות בנוגע לשערורך חוב ההלוואה. עוד מצאה הרשמת, כי מהסכם נוסף שעליו חתמו הצדדים, שעניינו הקמת שותפות, עולה כי "כוונת הצדדים הייתה להשיב את הכספים בערכים ריאליים, ללא אזכור של תוספת הפרשי ריבית אולי בתוספת הצמדה בלבד – אך לא נקבע מנגנון של הצמדה כזה". בנסיבות אלו, החליטה הרשמת להותיר על כנו את סכום הקיזוז שנקבע בהחלטתה המקורית בהתאם לשערורך שנקבע שם (להלן: ההחלטה השלישית).

על ההחלטות השנייה והשלישית שב המבקש והגיש ערעור לבית משפט השלום.

7. בפסק-דינו מיום 18.4.2021 קיבל בית משפט השלום (כב' השופט ארנברג) את הערעור (רער"צ 36927-01-21); וקבע שיש לשערך את חוב ההלוואה, משום שהשערורך אינו עונש כלפי החייב, אלא כלי שנועד לשמור על ערך הכסף. גם במישור הספציפי, בית המשפט התרשם ממסמכים שהוצגו לפניו, כי הצדדים אכן הכירו בצורך לשערך את חוב ההלוואה. בהמשך לכך, בית המשפט קבע כי לפי כל אחת מדרכי החישוב של השערורך שהציג המבקש, חוב ההלוואה עולה על חוב פסק הבוררות, ולכן, הורה על סגירת תיק ההוצאה לפועל.

על פסק-דין זה, הגישה המשיבה בקשת רשות ערעור לבית המשפט המחוזי בירושלים.

8. בית המשפט המחוזי (כב' השופטים ע' זינגר, ח' מאק-קלמנוביץ ו-א' רוז) קיבל את הבקשה וכן את הערעור לגופו (רע"א 39225-06-21); וקבע כי הנטל לבסס את היקפה של זכות הקיזוז מוטל על הטוען לקיזוז; וכי המבקש לא עמד בנטל זה. עוד נקבע, כי אם הצדדים היו מעוניינים בבירור ממצה של תנאי ההלוואה, היה באפשרותם לעשות זאת במסגרת הליכי הבוררות או בתובענה עצמאית. בהמשך לכך נקבע, כי אין מקום לבצע בירור כאמור במסגרת דיונית דחוקה ורחוקה של בירור טענת פרעתי בתיק הוצאה לפועל. זאת, משום שעל רשמת ההוצאה לפועל אך לבצע פסקי-דין ולא לפרשם. בית המשפט המחוזי הוסיף וקבע, כי עקרון זה חל על דרך של קל וחומר "עת ניסתה כב' הרשמת

לפעול להשלמת החסר (מכוח הוראה שניתנה לה), אך מצאה כי לא מדובר במקרה בו הדבר חד, ברור וניתן להשלמה". לגוף הדברים נקבע, כי מכוונת הצדדים משתמע שהם ביקשו לשמור על ערך ההלוואה באמצעות שימוש בערכים דולריים, "כמעין שיערוך", ולפיכך אין פסול בתוצאה שאליה הגיעה רשמת ההוצאה לפועל.

על פסק-דין זה הוגשה בקשת רשות הערעור דנן.

הבקשה דנן

9. המבקש טוען כי בקשתו מעוררת שאלות עקרוניות – לגבי החובה לשערך חובות שנוצרו בגין הלוואות ולגבי אופן השערך. במישור הקונקרטי, המבקש טוען כי יש לשערך את חוב הלוואה החל ממועד הפירעון ובהתאם לשער הדולר במועד מתן ההלוואה. נוסף על כך, המבקש מפנה לחוות-דעת כלכלית מטעמו, שבמסגרתה נכללים שלושה סוגי שערך – שכל אחד מהם מוליך למסקנה כי חוב ההלוואה המשוערך עולה על חוב פסק הבוררות.

10. ביום 14.3.2022 הוריתי למבקש להגיש הודעה משלימה, שבה יתייחס לאפשרות של הגשת בקשת הבהרה בידי רשמת ההוצאה לפועל, לפי סעיף 12 לחוק ההוצאה לפועל, אל בית המשפט המחוזי שאישר את פסק הבוררות. בהודעה המשלימה, טען המבקש כי אין מניעה שרשמת ההוצאה לפועל תפנה בבקשת הבהרה כאמור.

בתגובתה להודעה המשלימה ציינה המשיבה כי היא מתנגדת לאפשרות האמורה. בהקשר זה נטען, בעיקרו של דבר, כי פסק הבוררות אינו עוסק בהסכם ההלוואה ואינו מציין את מועד פירעונה; וכי לפיכך, שאלת השערך של חוב ההלוואה אינה רלבנטית להבהרה של פסק הבוררות. כמו כן נטען, כי צדק בית המשפט המחוזי בקביעתו שלפיה המבקש לא פעל להבהרת הדברים במסגרת המתאימה, ולפיכך, אין לו להלין אלא על עצמו. עוד נטען, כי לא ניתן לקבוע מהם תנאי ההלוואה, ולפיכך צדקה רשמת ההוצאה לפועל כשדחתה את טענות המבקש בהקשר זה.

11. ביום 24.5.2022 התקיים לפניי דיון בבקשה, ובמהלכו נעשה ניסיון להביא את הצדדים להסדר. משניסיון זה לא צלח, הוריתי למשיבה להגיש תשובתה לגוף הבקשה.

בתשובותיה טוענת המשיבה כי הבקשה אינה מעוררת כל שאלה משפטית עקרונית ואינה מצדיקה מתן רשות ערעור "בגלגול רביעי". לגופו של עניין טוענת

המשיבה כי אין מקום לשערך את סכום ההלוואה, משום שהמבקש לא הוכיח את טענותיו בהקשר זה, ולפיכך שערך סכום ההלוואה הוא למעשה הוספת תנאים, שלא הוכחו, להלוואה. נוסף על כך, נטען שממכלול הראיות עולה כי כוונת הצדדים הייתה דווקא לשמור על ערכו של הכסף שניתן בהלוואה באמצעות שימוש בערכים דולרים, כפי שהיה מקובל אז. עוד טוענת המשיבה, כי סמכותו של בית המשפט לפסוק ריבית והצמדה לפי חוק פסיקת ריבית והצמדה, חלה רק על סכומים שפסק בית המשפט; ואילו בענייננו, כך נטען, הבורר ובית המשפט שאישר את פסק הבוררות לא פסקו דבר בעניין ההלוואה.

דיון והכרעה

12. בהחלטתי מיום 27.6.2022 ראיתי לדון בבקשה לרשות ערעור כאילו ניתנה רשות והוגש ערעור על-פי הרשות שניתנה, בהתאם לתקנה 149(2)(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018. זאת, לנוכח השאלה העקרונית המתעוררת במקרה זה.

הבהרת פסק-דין והשלמתו

13. כאמור, השאלה אשר מתעוררת בענייננו היא, מהו המנגנון להבהרה, או להשלמה, של פסק בוררות שאושר בפסק-דין? על מנת להשיב לשאלה האמורה, אדון תחילה בשאלה זו ביחס לפסק-דין, ובתוך כך אעמוד על ההבחנה בין פסק-דין הטעון השלמה, לבין פסק-דין הטעון הבהרה. בהמשך לכך, איישם את הדברים על ענייננו.

14. סעיף 12 לחוק ההוצאה לפועל, נותן מענה למקרה של פסק-דין הטעון הבהרה, ומורה כך:

"היה רשם ההוצאה לפועל סבור שפסק הדין או חלק ממנו טעון הבהרה לשם ביצועו, רשאי הוא לפנות בכתב לבית המשפט שנתנו כדי לקבל הבהרה; אין בפנייה זו כדי לעכב ביצועו של אותו חלק של פסק-הדין שאינו טעון הבהרה" (ההדגשה אינה במקור).

בקשת הבהרה לפי סעיף 12 נועדה אפוא אך להבהיר את ההכרעה שבפסק, ולא להשלימו. כפי שנקבע לא אחת, אין מקום במסגרת בקשת הבהרה "להשיב לבית המשפט דיון בסוגיה שכלל לא נדונה לשם הכרעה מחודשת" (רע"א 1904/17 ורגס נ' זינקובר, פס' 7 (24.12.2017); ראו גם: רע"א 9085/00 שטרית נ' אחים שרבט חברה לבנין, פ"ד 5(5) 462, 476 (2003)).

לעומת זאת, הדרך להתמודדות עם פסק-דין הטעון השלמה, מוסדרת באופנים שונים בהתאם לסוג החוסר ולשלב בו מצוי ההליך המשפטי. כך, ניתן להגיש בקשה לתיקון מחמת השמטה מקרית לפי סעיף 81(א) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984; ניתן להגיש ערעור או בקשת רשות ערעור לפי העניין; ובמקרים המתאימים ניתן לנקוט הליך משפטי נפרד (ראו: עניין ורגס, פס' 7). ודוק, רשם ההוצאה לפועל אינו מוסמך לבצע את ההשלמה בעצמו, להוסיף על מה שנקבע בפסק-הדין או להחסיר ממנו; ואף אינו רשאי "להציף מאחורי הפרגוד" בניסיון לפרש את פסק הדין ולבחון את היבטיו המשפטיים השונים (ראו, מני רבים: רע"א 6856/93 חוטר נ' מוקד, פ"ד מח(5), 785, 789 (1994); רע"א 1557/06 שיפטן נ' קירשנבום, פס' ח' (12.7.2006)).

15. על יסוד האמור לעיל, נבחן את השאלה המתעוררת בענייננו – מה הדין כאשר פסק הבוררות הוא זה הטעון הבהרה או השלמה.

פסק בוררות הטעון הבהרה

16. כאמור, סעיף 12 לחוק ההוצאה לפועל, שעניינו אי-בהירות בפסק-דין, מסמיק את רשם ההוצאה לפועל לפנות לבית המשפט שנתן את פסק הדין בבקשת הבהרה. האם סעיף זה חל אף על פסק בוררות הטעון הבהרה? כזכור, רשמת ההוצאה לפועל סברה שלא ניתן לפעול מכוח סעיף 12 לחוק ביחס לאי בהירות בפסק בוררות (לעמדה דומה, ראו: רע"א 9290/01 בינרט נ' מויאל (23.4.2002); דוד בר-אופיר הוצאה לפועל: הליכים והלכות 174(2)-175 (מהדורה שביעית, 2021)). דעתי שונה.

סעיף 23(א) לחוק הבוררות, התשכ"ח-1968, קובע כי "אושר הפסק – דינו לכל דבר, פרט לערעור, כדין פסק-דין של בית המשפט". הווה אומר – "דינו לכל דבר" – לרבות לעניין סעיף 12 לחוק ההוצאה לפועל. משמעות הדברים היא כי פסק בוררות שאושר על ידי בית המשפט בפסק-דין, דינו – הלכה למעשה – כפסק-דין של בית המשפט; וממילא הוא ניתן להבהרה באמצעות המנגנון הקבוע בסעיף 12 לחוק.

18. מסקנה זו מתיישבת היטב אף עם תכלית מוסד ההוצאה לפועל – "להעמיד לרשותו של הציבור מנגנון, שבאמצעותו יוכל בעל דין שזכה בערכאות לממש את פסקי הדין, שניתנו לטובתו על-ידי בתי המשפט כנגד מי שחויב בדין" (ע"א 711/84 בנק דיסקונט לישראל בע"מ, תאגיד בנקאי נ' פישמן, פ"ד מא(1) 369, 374 (1987)). ברי שתכלית זו מתקיימת גם בהתייחס לבעל דין שזכה בפסק בוררות שאושר על-ידי בית המשפט והוא מבקש לממשו, אך פסק הבוררות אינו ניתן למימוש בשל חוסר בהירותו.

19. אם כן, סעיף 12 לחוק ההוצאה לפועל חל גם על פסק בוררות שאושר בפסק-דין של בית המשפט. לפיכך, אם רשם ההוצאה לפועל סבור כי פסק דין, או פסק בוררות שאושר במסגרת פסק דין, טעונים הבהרה, עליו לפנות לבית המשפט, בבקשה להבהרת הפסק. בית המשפט מצדו רשאי, על פי שיקול דעתו, להבהיר את הפסק בעצמו או לפנות לבורר שנתן את פסק הבוררות לצורך קבלת עמדתו בטרם הכרעתו של בית המשפט בעניין (ראו עניין ורגט, בפס' 10 (24.12.2017)).

פסק בוררות הטעון השלמה

20. סעיף 12 לחוק ההוצאה לפועל מתייחס רק למקרה שבו פסק דין – או פסק בוררות שאושר בפסק דין – טעונים הבהרה. כפי שצוין לעיל, כאשר פסק-דין טעון השלמה, אין לרשם ההוצאה לפועל סמכות להשלים פסק-דין, ובכלל זה פסק בוררות שאושר בפסק-דין, ובפני הצדדים עומדות מספר אפשרויות אחרות. מהם אפוא הכלים העומדים לרשות בעלי הדין כאשר פסק בוררות, שאושר בפסק דין, טעון השלמה? כפי שאראה להלן, ישנן מספר דרכים להשלמת פסק בוררות.

21. ראשית, כנלמד מסעיף 22(א) לחוק הבוררות, במקרים מסוימים רשאי בעל-דין לפנות ישירות לבורר בבקשה לתיקון פסק הבוררות או להשלמתו. כך לדוגמא, בסעיף 22(א)(1) נקבע כי הבורר רשאי לתקן או להשלים את פסק הבוררות אם נפלה בו "השמטה". אעיר במאמר מוסגר, כי סמכות הבורר לעניין זה רחבה מסמכותו של בית המשפט לפי סעיף 81(א) לחוק בתי המשפט (ראו: רע"א 1285/05 אלון כהן בע"מ נ' פרומודקט בע"מ, פס' ה(7) (14.5.2006)).

שנית, בית המשפט שדן בבקשה לאישור פסק בוררות או לביטולו, רשאי מכוח סעיף 22(ד) לחוק הבוררות, לערוך בפסק הבוררות את התיקונים וההשלמות המנויים בסעיפים 22(א)(1) ו-22(א)(2) לחוק הבוררות, ובהם גם תיקון שעניינו "השמטה".

שלישית, לפי סעיף 24(5) לחוק הבוררות, רשאי בית המשפט לבטל פסק בוררות, כולו או חלקו, להשלימו, לתקנו או להחזירו לבורר, אם "הבורר לא הכריע באחד העניינים שנמסרו להכרעתו".

רביעית, בנסיבות מסוימות, עומדת לפני בעל-דין אפשרות לנקוט הליך חדש בסוגיות שלא הוכרעו על-ידי הבורר (עניין ורגט, פס' 7; וכן ראו: רע"א 4448/16 ארלנגר

נ' היכל שלמה המרכז למורשת היהדות בירושלים, פס' 10 (26.12.2016). אציין, בזהירות הנדרשת, כי אין באמור כדי להביע עמדה באשר לאופן החלת הכללים בדבר מעשה בית דין ביחס להליך החדש שיינקט כאמור (בהקשר זה, ראו: יששכר רוזן-צבי ההליך האזרחי 538-535 (2015)).

22. עינינו הרואות, כי ישנן דרכים שונות להתמודדות עם פסק בוררות הטעון תיקון או השלמה, בהתאם לסוג החוסר, לציר הזמן, וליתר נסיבות העניין הקונקרטי.

מן הכלל אל הפרט

23. בענייננו, כאמור, הבורר קבע בפסק הבוררות כי ההלוואה תוחזר "בהתאם לתנאי ההלוואה, אם הלוואה זו טרם הוחזרה". דא עקא, שהצדדים לא הציגו הסכם הלוואה או כל ראייה אחרת המעידה על תנאי ההלוואה. הלכה למעשה, לא ברור מהם תנאי ההלוואה שאליהם מתייחס פסק הבוררות, ויש בין הצדדים מחלוקת לעניין זה. לפיכך, פסק הבוררות חסר ויש להשלימו ולקבוע את תנאי החזר ההלוואה.

כפי שציין בית המשפט המחוזי, הצדדים לא נקטו אף לא אחת מהדרכים המפורטות לעיל, שעמדו לרשותם לצורך השלמת פסק הבוררות. בנסיבות העניין, נראה שבית המשפט המחוזי לא ראה מנוס מלהשלים את פסק הבוררות בעצמו ולהתחקות אחר תנאי ההלוואה, לאחר שבחן את אומד דעת הצדדים ואת הנוהג המקובל בנדון.

בנסיבות המיוחדות של המקרה שלפנינו, ובמיוחד בשים לב לחלוף השנים הרבות מעת מתן פסק הבוררות ולריבוי ההליכים עד כה – לא ראיתי להתערב בדרך זו שבה נקט בית המשפט המחוזי, אשר נדמה כי לא הייתה לגביה התנגדות מטעם מי מהצדדים.

אף לגוף העניין, לא ראיתי להתערב בקביעת בית המשפט המחוזי ביחס לתנאי ההלוואה, אשר התבססה, בין היתר, על בחינת אומד דעת הצדדים. כידוע, אין ערכאת הערעור נוהגת להתערב בכגון דא, וביתר שאת, כאשר עסקינן בהליך ערעור ב"גלגול רביעי", כבענייננו.

24. סוף דבר: הערעור נדחה.

בשים לב להשתלשלות העניינים וליתר נסיבות העניין, לא ראיתי לעשות צו להוצאות.

ש ו פ ט ת

השופט י' עמית:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט ד' מינץ:

אני מסכים.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק-דינה של השופטת י' וילנר.

ניתן היום, ג' בכסלו התשפ"ג (27.11.2022).

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט

ש ו פ ט